

MILLIY KOLORIT MASALASINING BADIY ASARNING ESTETIK TABIATI**Suvanov Husniddin Norqulovich****Denov tadbirkorlik va pedagogika
instituti rektor yordamchisi****Tel: +998977868805 E-mail: hsuvanov@tersu.uz****<https://doi.org/10.5281/zenodo.20922625>**

Jahon adabiyotshunosligida milliy kolorit masalasining badiiy asarning estetik tabiati va milliy o'ziga xosligini belgilovchi muhim poetik kategoriya sifatida e'tirof etilmoqda. Zamonaviy adabiy-nazariy qarashlarda milliy koloritning xalq mentaliteti, tarixiy xotira, etnomadaniy qadriyatlar va milliy tafakkur bilan uzviy bog'liqligini tadqiq etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shu nuqtayi nazardan, yangi davr adabiyotshunosligida milliy ruhning badiiy ifodalanish mexanizmlarini, uning poetik funksiyalari va estetik imkoniyatlarini chuqur hamda kompleks o'rganish dolzarb ilmiy muammolardan biri sifatida qaralmoqda.

Milliy kolorit badiiy matnda xalqning tarixiy taraqqiyoti, ma'naviy merosi, urf-odatlar, an'analari, milliy xarakteri va dunyoqarashining badiiy in'ikosi sifatida namoyon bo'ladi. Ayniqsa, milliy til birliklari, xalqona obrazlar, etnografik detallar, marosimlar va milliy psixologiyaga xos belgilar badiiy asarning milliy qiyofasini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois milliy kolorit muayyan davr prozasining nafaqat g'oyaviy-badiiy yo'nalishini, balki uning poetik ko'lamini, estetik qimmatini va milliy o'ziga xosligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

O'zbek nasri misolida qaralganda, milliy kolorit xalqning asrlar davomida shakllangan ma'naviy qadriyatlari, oilaviy munosabatlari, odob-axloq me'yorlari, milliy urf-odatlar va mentalitetiga tayangan holda badiiy voqelikni yaratishga xizmat qiladi. Shuning uchun ham milliy ruh va milliy koloritning poetik xususiyatlarini o'rganish nafaqat adabiy jarayonning ichki qonuniyatlarini anglash, balki milliy o'zlik va madaniy merosning badiiy talqinini tadqiq etish nuqtayi nazaridan ham muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Hozirgi o'zbek yoshlar nasrida milliy koloritning poetik tabiati va badiiy-estetik funksiyalarini o'rganishda milliy ruh, milliy til, milliy xarakter, urf-odatlar, etnografik detallar hamda peyzaj tasvirlarining o'rni alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur komponentlar badiiy matnning semantik qatlamini boyitib, asarning milliy o'ziga xosligini yuzaga chiqaruvchi muhim poetik vositalar sifatida namoyon bo'ladi. Shu jihatdan milliy kolorit badiiy konsepsiya, obrazlar tizimi, xarakter yaratish tamoyillari va muallif estetik idealining shakllanishida muhim funksional vazifani bajaradi.

Zamonaviy nasrda milliy kolorit an'anaviy qadriyatlar va milliy ideallarning badiiy talqini orqali namoyon bo'lib, milliylik va umuminsoniylik kategoriyalarining dialektik birligini ta'minlaydi. Natijada badiiy voqelik, xarakterlar evolyutsiyasi, konflikt va syujet qurilishida xalqning tarixiy xotirasi, mentaliteti hamda ma'naviy tajribasi estetik jihatdan qayta ishlanadi. Bu esa asarning g'oyaviy-badiiy mazmunini chuqurlashtirib, uning estetik ta'sir kuchini oshiradi.

Yosh ijodkorlar milliy koloritni ifodalashda folklor an'analari, xalqona nutq unsurlari, milliy psixologiya, ramziy obrazlar va badiiy detal imkoniyatlaridan samarali foydalanmoqdalar. Natijada asarlarda milliy ruhning individual-uslubiy talqini yuzaga kelib, muallifning badiiy tafakkuri va estetik pozitsiyasi yaqqol namoyon bo'ladi. Shuningdek, milliy koloritning obraz, syujet, kompozitsiya va badiiy til bilan uzviy aloqadorligi zamonaviy yoshlar

nasrining poetik xususiyatlarini belgilovchi muhim mezonlardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Demak, bugungi yoshlar nasrida milliy kolorit xalqning ma'naviy-madaniy tajribasi, milliy o'zligi va estetik qarashlarini aks ettiruvchi muhim badiiy kategoriya sifatida namoyon bo'lib, asar poetikasining tarkibiy elementi hamda milliy adabiy tafakkurning badiiy ifodasi vazifasini bajarmoqda. Bu holat zamonaviy o'zbek nasrining milliy va estetik qimmatini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Zamonaviy o'zbek nasrida polifonik tafakkurga asoslangan badiiy matnlarning vujudga kelishi, simvolik va metaforik tasvirning faollashuvi, narrativ strukturaning murakkablashuvi adabiy tafakkur evolyutsiyasining muhim ko'rinishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu jarayon voqelikning mimetik tasviri bilan qahramon ongida kechuvchi psixologik va ekzistensial kechinmalarining sintezi natijasida yuzaga kelib, badiiy reallikning ko'pqatlamli talqin qilinishiga imkon yaratmoqda. Natijada asarda tashqi voqelikdan ko'ra subyektiv idrok, ichki monolog, ong oqimi, assotsiativ tafakkur va ruhiy tahlil unsurlarining salmog'i ortib bormoqda.

Bugungi nasr poetikasida jahon adabiyotining ilg'or estetik tajribalari, xususan, polifoniya, intertekstuality, metanarrativ, simvolizm, modernistik va postmodernistik poetika elementlari milliy badiiy tafakkur zaminida ijodiy o'zlashtirilmoqda. Buning natijasida asar semantikasi turli diskurslar, muallif va qahramon nutqi, turfa dunyoqarashlar hamda ko'p ovozli narrativ strategiyalar asosida shakllanib, kompozitsion yaxlitlik yangi poetik tamoyillar asosida ta'minlanmoqda.

Zamonaviy adiblar tomonidan qo'llanilayotgan novatorona uslub va poetik eksperimentlar badiiy makon va zamonning transformatsiyasi, syujet dekonstruksiya, retrospektiv va prospektiv bayon, fragmentarlik, kollaj hamda montaj texnikalari orqali namoyon bo'lmoqda. Bu esa asarning struktural-semantik tizimini murakkablashtirib, matnning ko'pma'noliligi va interpretatsion imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Shuningdek, milliy nasrda tasvir predmetining yangilanishi, qahramon konsepsiyasining o'zgarishi, individual ong va identiklik masalalarining markaziy o'ringa chiqishi janr poetikasida yangi tendensiyalarni yuzaga keltirmoqda. Natijada avvalgi bosqichlarda kuzatilmagan kompozitsion modellar, ochiq final, ko'p qirrali semantik struktura, ramziy kodlar tizimi va intertekstual aloqalarga tayangan badiiy matnlar shakllanmoqda.

Mazkur jarayonlar zamonaviy o'quvchidan ham yangi tipdagi estetik tafakkur, germeneytik yondashuv va interpretatsion kompetensiyani talab etmoqda. Chunki bunday asarlar mazmunini anglash faqat voqealar rivojini kuzatish bilan emas, balki matn poetikasi, ramziy qatlamlari, diskursiv aloqalari va semantik kodlarini tahlil qilish orqali amalga oshadi. Shu ma'noda, zamonaviy o'zbek nasrida kuzatilayotgan poetik transformatsiyalar, narrativ innovatsiyalar va estetik paradigmaning yangilanishi milliy adabiyot taraqqiyotida yangi badiiy paradigma shakllanayotganining muhim belgilaridan biri sifatida baholanishi mumkin.

Yosh o'zbek nasrida milliy koloritning tasvirlanishida mutannusibligi jadvalda ko'rsatildi.

	Anvar Suyun	Nurilla Chori	Sanjar Tursun	Bibi Robia' Saidova
--	------------------------	--------------------------	--------------------------	----------------------------

Psixologik jarayonni ifodalovchi	+	+	+	+
Nutqda ifodalanuvchi (Shevalar)	+	+	+	+
Tabiat tasviri	+	+	+	+

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. CHARACTERISTIC ASPECTS OF NATIONAL COLOR IN BIBI ROBIA SAIDOVA'S STORY" OQMAYDIGANTOSH" HSUVANOVAcademicInternational Conference on Multi-Disciplinary Studies and
2. Husniddin, Suvanov. "" ESHMONBEK" QISSASIDA MILLIY RUH TALQINI." BARQARORLIKVAYETAKCHITADQIQOTLARONLAYNILMIYJURNALI(2022):126-131.
3. Kolorit ijodkorning va xalqning milliy qirralarini ochib berguvchi omildir
4. HNSuvanovScienceand Education4(6), 962-965 "
- 5.ESHMONBEK"QISSASIDAMILLIYRUHTALQINISHusniddin
5. HSuvanovModernScienceand Research 3(2), 778-781 13. MANIFESTATION OF THE NATIONAL COLOR CHARACTERISTIC OF THE NATIONAL MENTALITYINTHEWORKSOFBIBIROBIA'SAIDOVA 14. HSuvanovModernScienceand Research 2(10), 210-216